

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

אמור

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק בז

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושמונה לבריאה

לעילוי נשמת

ותיק וחסיד אי"א עוסק בצ"צ באמונה

מסור ונתון לעשות צדקה וחסד

בעל מעשים ומרץ ורב פעלים

הרה"ח התמים ר' שניאור זלמן ע"ה

בן הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד

שגלוב

מקושר מאוד לכ"ק אדמו"ר מה"מ מליובאוויטש

ממיסדי ומנהלי הארגון "פרי"

לקרב את היהודים עולי רוסיא לאביהם שבשמים

ולהכניסם בבריתו של אאע"ה

המדריך והמשפיע שלהם ורבים השיב מעון

הפיץ תורה ע"י שיעוריו הרבים

ממנהלי ופעילי מבצע תפילין וכו'

השקיע כוחות רבים לטובת שכונת המלך

ולחיזוק כבוד רבני ליובאוויטש

זכה להעמיד דורות חסידים ואנשי מעשה

נפטר בשם טוב

כ"א תמוז ה'תשס"ו

ת' נ' צ' ב' ה'

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

א. "אמור" – הוראה לכל אחד

כבר דובר פעמים רבות על כך, שכל ענין בתורה הוא הוראה – "תורה" מלשון הוראה¹ – לכל יהודי בכל זמן ובכל מקום בעבודת ה', כי התורה, גם כהוראה היא נצחית²,

וכך גם לגבי שם הפרשה, שנקבע לפי מנהג ישראל, אשר תורה היא, שיש בו הוראה לכל אחד ואחד.

כך גם בפרשתנו אשר נקראת על פי מנהג ישראל פרשת אמור³ – אשר למרות שהמילה "אמור" מוסבת, כהמשך הפסוק, "אל הכהנים", אך כיון שהפרשה אינה נקראת "אמור אל הכהנים", אלא "אמור" סתם⁴, הרי מובן שב"אמור" יש הוראה כללית לכל יהודי.

ונדרש ביאור:

המילה "אמור" אינה מבטאת רק היתר לאמירה, אלא ציווי, ויותר מכך – אין מופיעה כאן שום הגבלה – לכן נראה, שמדובר כאן על אמירה רצויה, שאנו מצווים עליה.

ויש להבין: מהי האמירה הנרמזת כאן? אין לומר שהכוונה היא להוראה על אמירה ודיבור בתורה, כי על כך יש בתורה ציווי מפורש: "ודברת בם"⁵. עוד יש לבאר את ההבדלים והסייגים שבין "אמור" הרצוי והטוב, לבין ההוראה, המופיעה אף היא בלשון סתמית, "אמור מענט"⁶

(1) גוי"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק. וראה ח"ג נג, ב.
 (2) תניא רפי"ז.
 (3) להעיר, דגם סיום הסדרה (כד, יא) הוא בענין הדיבור (אמור), אלא שהוא בכיוון הפכי – אמירה בלתי רצויה, וגם הסיבה הראשונה לה שם היתה – מפני, ושם אמו שלומית בת דברי – דברנית היתה כ"י (שם ובפרש"י).
 (4) ברמב"ם סדר תפלות בסופי, אמר אל הכהנים, אבל ברמב"ם שם – רוב הסדרות נקראו ב"י או ג' תיבות.
 (5) ואתחנן ו, ז – הובא ברמב"ם בפי"א לאבות פ"א מ"ז (שהובא לקמן בפנים): וזו היא מצות עשה חיובית שגא' ודברת בם (וראה גם הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ב). וראה הרמב"ם (ואדה"ז) ריש הל' ת"ת ובמנין המצות בריש ספר הדי מ"ע יא (אלא שבס' המדע (ירושלים תשכ"ד) הובאה גי'אס במנין המצות שם שהרמב"ם מביא (גם) סיום הפסוק – ודברת בם). ואכ"מ.
 (6) אבות שם מ"ז.

ו"לא⁷ מצאתי לגוף טוב⁸ משתיקה"⁹?

ויש להעיר, שלגבי אמירה בתורה אנו מוצאים את פסק הרמב"ם¹⁰, בהמשך ל"לא מצאתי לגוף...". הפוסק, וכן בדברי תורה ובדברי חכמה יהיו דברי האדם מעטים וענייניהם מרובים¹¹.

אמנם, בדברי תורה יש להרבות באמירה, כפי שמרחיב הרמב"ם בפירושו למשניות¹¹, על המשנה הנ"ל, "לא מצאתי...". אודות חמשת החלקים אשר, הדיבור יחלק לפי חיוב בתורה, והדרגה הראשונה היא – הדיבור אשר "מצוה בו והוא קריאת התורה ולימודה וקריאת תלמודה"¹² – אשר, "אילו היה האדם יכול לדבר בו כל ימיו היה טוב"¹³,

ואמנם, המעלה העיקרית בכך היא תוכן הדיבור בדברי תורה¹⁴, וכדברי הרמב"ם

(7) שם מ"ז.
 (8) בפי"מ להרמב"ם (הוצאת קאפה) ובכ"מ הגירסא, טוב אלא שתיקה. וכ"ה ברמב"ם שבהערה 10.
 (9) ומ"ש בפי"מ להרמב"ם (שבהערה 11) בהחלק הד"ש, הדבור בשבח המעלות השכליות או מעלות המדות ובגנות הפחיתות כ"י הוא נאהב ורצוי ובוה צריך לדבר (וראה לקמן הערה 13) – הרי בפשטות, אין זה בנוגע לענין הדבור, אלא על התוכן (והכוונה בוה היא כמ"ש בפי"מ שם), להעיר הנפש כ"י. וע"ד המבואר לקמן בפנים (מפי"מ שם) בנוגע לתורה. ולהעיר מסיים לשונו שם בחלק הד', וזה החלק (דדבור) רצה לומר לומר המדות כ"י יקרא דרך ארץ.
 (10) הל' דעית פ"ב ה"ד (וראה לקמן הערה 33).
 (11) אבות שם. ובפי"מ הוצאת קאפה היא מ"ז.
 (12) כ"ה בפי"מ לפנינו. ובתרגום קאפה (במקום וקריאת תלמודה –), והעיון בפירושה.
 (13) ובתרגום קאפה, אם יוכל האדם לדבר בהם כל ימי חייו הרי זו היא התכלית. ולהעיר שכולל בוה לא רק החלק (הראשון) שהוא מצוה בו – דבור התורה, כ"א גם החלק (דריב"ע), "האהוב" (ובקאפה, הרצויה) והוא הדבור בשבח המעלות השכליות או מעלות המדות וכ"י.
 (14) וזו מהחילוקים בין תורה שבכתב ותורה שבע"פ, שבתושב"כ העיקר הוא (קיים מצות) ודברת בם, דבור ב"ת; משא"כ בתושב"ע"פ, אף שהרהור לאו כדבור דמי ומהרהר הבנה והשגה.
 (15) שלכן, בתושב"ע"פ אם אינו מבין הפירוש, אינו נחשב לימוד כלל, משא"כ בתושב"כ (ש"ע אדה"ז הל' ת"ת ס"ב).

(* ו"ל שלכן נתב הרמב"ם בהקדמתו לספר יד החזקה ד"ה ובזמן הזה, לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחלה ואח"כ קורא בוה וידע ממנו תורה שבש"פ מלה ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם. דלכאורה, מהו ההכרח (לפי ביאורו שם) ללמוד תורה שבכתב בפ"ע (דאם בשביל לידע ולהבין מקור

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צ"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תנש"א

מדור מיוחד לספרים וחוברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובת: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

(* ראה לק"ש חכ"א ע' 146 ערה 6 ובהתמסן שם.

בה' 25 – „ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום” 26 – מובן, שגם אצל יהודים יש אמירה לזולת שהיא טהורה, בדומה לאמירת ה', כביכול, ובודאי תקינים. יותר מכך: הרי צדיקים דומים לבוראם 27, ולכן כשם שאמירת הקדוש ברוך הוא לא זו בלבד שתקייים במעשה, אלא האמירה עצמה פועלת ומשפיעה, בדבר ה' שמים נעשו” 28, בעשרה מאמרות נברא העולם 29 – כך, מעין זה, כביכול, גם אצל צדיקים יש אמירה שהיא עצמה פועלת את הפעולה הדרושה.

לאיזו אמירה הכוונה? – הדבר יובן מהמשך דברי המדרש 30, „מצינו תינוקות בימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא היו ידועים לדרוש את התורה מ”ט פנים טמא ומ”ט פנים טהור, והוה דוד מצלי עליהון (=והיה דוד מתפלל עליהם): אתה 31 ה' תשמרם, אתה ה' נטר אורייתון בלבהון (=שמור תורתם בלבם) תנצורם 32 מן הדור זו וכו', וממשיך המדרש ומספר, שלמרות זאת: „אחר כל השבח הזה יוצאין למלחמה ונופלין, אלא על ידי שהיו בהם דלטורין היו נופלין”. ובמדרש מרחיבים בחומרת לשון הרע, ובסיומו נאמר, ולמה קורא שלישי, שהוא הורג שלשה: האומרו והמקבלו והנאמר עליו” 32.

ומכך מובן, שהאמירה הטובה והרצויה, שעליה מופיע הציווי „אמור” היא ההיפך הגמור מלשון הרע – אמירה בשבח הוולת. ואמירה זו עצמה משפיעה ופועלת את פעולתה.

ג. לספר בשבח חבירו – לעצמו וכלפי הזולת

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את דברי הרמב”ם בהלכות דעות 33: בפרק ה' 34, בהלכה

(25) אבות דר”ז ספלי”ד.

(26) ואתחנן ד, ד.

(27) ב”ר פס”ז, ת. אסת”ר פ”ו, ב. רות רבה פ”ד, ג. ועוד.

(28) תהלים לג, ו.

(29) אבות רפ”ה.

(30) ויק”ד שם, ב.

(31) תהלים יב, ה (ושם, תצריני”).

(32) בויק”ד שם לפנינו ממשיך ומביא עובדא ע”ז. וראה ויק”ד הוצאת מרגליות שליתא בכל הכתבי יד.

(33) שהלכות אלו ברמב”ם לומדים (לפי חלוקת הרמב”ם בהשעיר יומי – ג' פרקים ליום) בשנה זו (תשד”צ) בהימים שמתברכים משבת זו: ביום א' פ' בוד – פ”א, ב' בהר – פ”ג, ג' בהר – פ”ד, ד' בהר – פ”ה.

(34) ה”ז.

שם 15 בהמשך „שישתדלו” 16 להרבות הענינים במעט דברים לא שיהיה הענין בהיפך והוא אמרם 17 לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה” 18 –

הרי בכל זאת אין הכוונה שהדיבור בתורה יכול להיות בלתי רצוי ומשום כך הם צריכים להיות מועטים, אלא – שהבהירות והשגת התורה הן כאשר נמסרים ענינים מרובים בדברים מעטים 19.

ב. אמרות טהורות

התורה שבכתב מפורשת ומפורטת ביתר גילוי בתורה שבעל פה. ובעניננו: נאמר במדרש 20 בתחלת פרשתנו 21 על הפסוק „אמור אל הכהנים”: „אמרות ה' אמרות טהורות 22 אמרות בשר ודם אינן אמרות טהורות, בנוהג שבעולם מלך בשר ודם נכנס למדינה כל בני המדינה מקלסין אותו וערב לו קילוסן, אמר להם למחר אני בונה לכם וכו', ישן לו ולא עמד, היכן הוא והיכן אמרותיו, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא וה' אלקים אמת 23, למה הוא אמת, אמר רבי אבין שהוא 24 אלקים חיים ומלך עולם”.

וכיון שיהודים „חיים” מפני היותם דבקים

(15) בפירוש המשניות.

(16) ובהוצאת קאפה – בשינוי ל' קפת.

(17) פסחים ג, ב.

(18) וראה גם פיה”מ שם התנאי הראשון. ולהעיר מ”ש להלן בפיה”מ שהדבור לא יאסר ויותר ויאהב וימאס ויצוה באמירתו מצד הלשון שנעשה [בן] אבל מצד ענינו כו’.

(19) ע”פ המבואר לעיל בנוגע לדבור בתורה, מובן ג”כ שאין מסתבר לפרש ההוראה ד „אמור” בשאר המצות, התלויות בפה בקנה” המנויות בספר חרדים (פ”ד. ע”ש).

(20) להעיר מסה”מ תרס”ה (ע’ חצר) בנוגע למדרש, שע”י מדרש דוקא „רואים” (ו, מרגישים”) גם ענינים שמצ”ע, וואלטן דאס כלל ניט דערהערן. ע”ש.

(21) ויק”ד ר”פ כו.

(22) תהלים יב, ז.

(23) יומ”ל יוד, יוד.

(24) המשך לשון הכתוב שם.

המצות בתורה, הרי הפסוקים שמהם נלמדות המצות הביא הרמב”ם בספר – במונין המצות, בהלכות?

אלא כי נוסף על פ”י הפטור, שבא לבאר מה ע, קראתי שם חיבור זה משנה תורה לפי שאדם קורא כו’ ונבפרט שכל הגדר דתושבתי” (ט, חיבור זה מקבץ לתורה שבטע”פ מלה”) הוא „פירושה” דתושב”כ כמ”ש הרמב”ם שם בתחלת הקדמות) – יש לומר, שרוא מפני שצריך לקיים גם המצוה דדבור בתורה (בפ”ט, ט) שהיא בעיקר בתושב”כ.

לעילוי נשמת

ר' יהודה ב”ר צבי הירש ע”ה סטראל

נפטר בש”ק פ' נצבים, ז”ך אלול ה'תשס”ה

וזוגתו מרת טשארא גיטל בת ר' יעקב ע”ה סטראל

נפטרה בליל ה' טבת ה'תשס”ו

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע”י בנם

הו”ח ר' שמואל וזוגתו מרת מלכה שיינדל

ומשפחתם שיחיו סטראל

הוספה

בשורת הגאולה

כד.

די הוראה דערפון בפשטות – בנוגע צו די פעולות וואָס אידן דאַרפן טאָן צו נאַכמער ממחר זיין די גאולה:

אין צוגאַב צו די פעולות אין חלקו בעולם, ביז בכל העולם, צו מגלה זיין ווי דער אויבערשטער איז אלופו של עולם אין דער וועלט און אין יעדער זאך אין וועלט, ובפרט דורך דעם וואָס מ'נוצט אויס אַלע עניני העולם, „לשם שמים“ און אויף „דעהו“, אַזוי אַז יעדע זאך בעולם איז מגלה „כבודו“ של הקב"ה –

דאַרף אויך זיין אַ הוספה מיוחדת אין אולפנא ולימוד התורה, ובמיוחד – אין פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות, באופן של הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת,

און אויך – משפיע זיין אויף אַנדערע אַרום, דורך הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות.

(משיחות ש"פ אמור, כ' אייר תנשא)

(1) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע א"ח סרל"א.

(2) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם.

ההוראה מזה בפשטות – בנוגע לפעולות שבני צריכים לעשות בכדי למחר עור יותר את הגאולה:

בנוסף לפעולות בחלקו בעולם, עד בכל העולם. לגלות איך שהקב"ה הוא אלופו של עולם – בהעולם ובכל דבר בעולם, ובפרט ע"י שמשמשים בכל עניני העולם „לשם שמים“ ול"דעהו", כך שכל דבר בעולם מגלה „כבודו“ של הקב"ה –

צריכה להיות גם הוספה מיוחדת באולפנא ולימוד התורה, ובמיוחד – בפנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות, באופן של הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת,

וגם – להשפיע על אחרים סביבו, ע"י הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות.

שבה מפרט הרמב"ם כיצד צריך להיות דיבורו של תלמיד חכם, הוא אמר „מספר בשבח חבירו ולא בגנותו כלל“. בהמשך, בפרק ו'³⁵ אמר הרמב"ם „מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר³⁶ ואהבת לרעך כמוך לפיכך צריך לספר בשבח...“.

ונדרש ביאור – מהי כוונת הרמב"ם באומרו לגבי תלמיד חכם „מספר בשבח חבירו...“: מהי התוספת המיוחדת אצל תלמיד חכם, והרי זוהי חובה ומצוה המוטלת על כל יהודי³⁷, כפי שאומר הרמב"ם, כדלעיל, בפרק ו' „מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו .. לפיכך צריך לספר בשבח...“ בפשטות, ניתן להשיב:

ההבדל בין שתי ההלכות שבשני הפרקים שלעיל הוא: בפרק ה' מפרט הרמב"ם את הדינים החלים על תלמיד חכם בנוגע לעצמו, וכפי שפותח הרמב"ם את הפרק באומרו „כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו והוא מובדל בחם משאר העם, כך צריך שיהיה ניכר במעשיו... ובדבורו...“ כאן מדובר על ענינים הקשורים למעלתו של תלמיד החכם בעצמו „המובדל משאר העם“, וכפי שמציין הרמב"ם בסיום הפרק „ואדם שעושה כל המעשים האלו וכיצא בהן עליו הכתוב אומר³⁸ „ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר“.

משום שהוא תלמיד חכם, צריכים להיות אצלו „כל המעשים האלו (כל עשרת הפרטים שמונה הרמב"ם) נאים ומתוקנים ביותר“³⁹, כי אז „הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאווים למעשיו“, והוא „מקדש את ה'“⁴⁰.

לעומת זאת, בפרק ו' מדובר בעיקר על קיום מצות „ואהבת לרעך כמוך“ – על התנהגותו של יהודי לטובת יהודי אחר, ותוכנו של רוב הפרק הוא ההשפעה והסיוע של זה לזה, מתחלת הפרק: „דרך ברייתו של אדם

(35) ה"ג.

(36) קדושים יט, יח.

(37) ואין לומר דהווספה בת"ח, שהוא מספר בשבח כל אדם, גם נכרי, וכלשונו לפניו בהלכה זו „דבורו בנתת עם כל הבריות“ – כ: א) מפורש „מספר בשבח חבירו“. (ב) ועיקר: „אסור לספר בשבחן“ של נכרים (רמב"ם הל' ע"ז פ"י ה"ד).

(38) ישע"י מט, ג.

(39) רמב"ם שם (הל' דעות) בריש הפרק.

(40) רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ה.

להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו... לפיכך צריך...“, וכן ענינים רבים בפרק זה העוסקים במצוות שבין אדם לחבירו, הקשורים ליהודי אחר⁴¹.

וכפי שממשיך שם הרמב"ם ואומר „לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממונו עצמו...“⁴².

וזהו ההבדל בין שתי ההלכות שהובאו לעיל: בחובה המוטלת על כל אדם בפרק ו', „לספר בשבחו“ לגבי יהודי אחר משום מצות ואהבת לרעך כמוך, הדגש הוא על התועלת הצומחת מכך לזולת, „כבוד חבירו“ הוא, כמי שחס על ממונו חבירו, למען הטובה והתועלת של החבר. ואילו ההלכה המובאת בפרק ה', „מספר בשבח חבירו“, לגבי תלמיד חכם, מדגישה את החובה הזו לא משום התועלת שתצמח לחבירו, אלא היא חלק מעבודתו ומעלתו שלו, של תלמיד החכם עצמו, והוא מביא בכך כבוד וקידוש ה', כדלעיל⁴³.

ד. „ולא בגנותו כלל“.

אך אין די בהסבר זה, כי לגבי תלמיד חכם מוסיף הרמב"ם „(מספר בשבח חבירו) ולא בגנותו כלל“, ולכאורה: בהלכה זו, שאסור לספר „בגנותו כלל“ אין הבדל בין תלמיד חכם

(41) ראה שם (הל' דעות פ"ז) ה"ז ואילך.

(42) בשו"ע אדה"א א"ח סקני"ז ס"ה העתיק לשון הרמב"ם, אלא שבמקום „צריך לספר .. על ממונו“ כתב „צריך לחוס על כבודו ועל ממונו“, עיי"ש (ובמ"מ שם).

ולכאורה הטעם בזה, לפי שלהלן (שם ס"ב) מוסיף על לשון הרמב"ם (הל' דעות פ"ז ה"ד – הובא בשו"ע שם לפני – וכל המספר בטובת חבירו בפני שונאיו הרי"ז אבק לה"ד) וכתב „אבל בפני אוהביו מותר לספר בשבחיו ובלבד שלא ירבה יותר מדאי מתוך כ"ו א"א שלא יבוא לידי גנות“ (וראה המקורות בהמ"מ שם) [מסא"כ להרמב"ם, הרי שלא בפני שונאיו (לא רק מותר, אלא אדרבה) צריך לספר בשבח, כנ"ל. וצ"ע בבס"מ הל' דעות שם. וראה לקו"ש ח"ז ע' 492]. ואכ"מ.

(43) ולהעיר מתינון מצוה רמג (בהמצוה „לאהוב כל אחד מישראל“), ואם יספר עליו דברים יספרם לשבח ויחוס על כבודו. כן להעיר שמסיום שם „עליו הכתוב אמר ישראל אשר בך אתפאר“ – הכתוב שהביא הרמב"ם בנוגע לתי"ח (בספ"ה מהל' יסוה"ת וספ"ה מהל' דעות כנ"ל). ואולי זה קאמר רק על מ"ש לבסוף, והמתנגד עם חבירו דרך אהבה ושולם וריעות ושמה בטובו.

(* אלא שרמב"ם מביא ג"כ התחלת הכתוב „ויאמר לי עבדי אתה“, ומסא"כ בחיטך.

– תפארת שבתפארת, הספירה המתאימה ליום הולדתו של הרבי מהר"ש, הרי אז, כלשון הרמב"ם על תלמיד חכם – אשר בסופו של דבר כל יהודי מגיע לדרגת תלמיד חכם כהבטחה, וכל בניך לימודי

ה"75 – "עליו הכתוב אמר .. ישראל אשר כך אתפאר".

(משיחות ש"פ אמור תשמ"ב)

(75) ישע' נד, יג – כלל הפי', תלמידי הוי"ו (מצודות שם).

לזכות

כ"ק אדונונו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויה"ר שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא

יחי אדונונו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לבין "כל אדם", הרי זהו איסור לשון הרע, כפי שמאריך הרמב"ם בהמשך בפרק בפני עצמו⁴⁴. אף אם נאמר שכונת הרמב"ם היא להדגיש עד כמה זהיר תלמיד חכם בדיבורו, שאין הוא מספר בגנות חברו, כלל⁴⁴ – צריך היה הרמב"ם להביא תחלה את ההלכה החמורה ביותר, התמידית וכו', "אינו מספר בגנות חברו כלל", ולאחר מכן להוסיף שלפעמים הוא מספר בשבחו.

וכיצד מתאים לומר תחלה שהוא מספר בשבח חברו, וכן – שהוא אינו מספר בגנותו?!

הכרחי אפוא לומר, שהרמב"ם מדבר כאן על סוג מיוחד של "מספר בשבח חברו", שלגביו נדרשת ההדגשה והתוספת, ולא בגנותו כלל⁴⁵.

וההסבר לכך הוא: את הענין של תלמיד חכם ה"מספר בשבח חברו" מציין הרמב"ם כהמשך לדבר המשנה ממסכת אבות⁴⁶, ודן את כל האדם לכף זכות. ויש לומר, שהכוונה היא ל"חבירו" שיש להודקק ללמד עליו זכות. כלומר, "חבירו" שבהתנהגותו יש דבר בלתי רצוי, אך בהיותו תלמיד חכם, הנוהג לפי "מילי דחסידותא"⁴⁷ שבמסכת אבות, הרי הוא דן אותו לכף זכות.

ועל כך, החובה לדון לכף זכות, מחדש הרמב"ם, שתלמיד חכם "מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל". כלומר, הוא מספר בשבח למרות שהוא רואה באותה שעה את "גנותו", ואף יותר מכך – הוא "מספר בשבח חברו" באופן שהגנות נשללת לחלוטין, כלל⁴⁸.

ה. תלמיד חכם מגלה את מעלות וזולתו

אך יש להבין: מדוע קשור ענין זה דוקא לתלמיד חכם?

וההסבר לכך הוא: מיד לאחר הענין של "ודן את כל האדם לכף זכות" קובע הרמב"ם שתלמיד חכם צריך להתנהג כך שרוח הבריות תהא נוחה הימנו, ולכן צריך להיות "דבורו בנחת עם כל הבריות" וכו'.

ומכך נובע הבדל בין תלמיד חכם לבין כל אדם בהתייחסותם לאדם שיש לו "גנות" – בשעה שרואים אצל הזולת מעשה שלילי, יש להשתדל ככל האפשר לבטל זאת, אך אפשר לפעול כך בשתי דרכים:

מי שאינו תלמיד חכם, ואשר אין הכרח שתהיה בו התנהגות מושלמת של "רוח הבריות נוחה הימנו", מוכיח את חברו, לפי דרך התורה, על חטאו ועונו⁴⁸.

ואילו תלמיד חכם, אשר "דבורו" צריך להיות "בנחת עם כל הבריות", מבטל את "גנותו" של חברו באופן של "נחת"⁴⁹: הוא "מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל" – עצם סיפורו בשבח חברו מגלה את שבחו ומעלותיו הטובות, ועל ידי כך נחלשת ה"גנות" עד שהיא בטלה.

בדומה לידוע על פירוש מאמר חז"ל (יסוד הנ"ל סוף סעיף ב') לגבי לשון הרע – "לשון תליתאי קטיל תליתאי"⁵⁰ – ש"הורג שלשה: האומרו והמקבלו והנאמר עליו"⁵¹ – והרי, לכאורה: מובן שלשון הרע פוגעת במספר ובשומע, כיון ששניהם משתתפים בעבירה, ובעבירה חמורה כל כך, אשר חז"ל⁵² משווים אותה לחומרה של עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים ביחד. אך מדוע אשם האדם

44) הל' דעות פ"ז ה"ב ואילך. ועד"ז מובן שא"א לומר שהכוונה ברמב"ם (שם פ"ה) שמספר בשבח חברו באופן שלא יבוא לידי גנותו – כי ג"ז מפרש ברמב"ם שם פ"ז ה"ד שהוא אבק לשון הרע, וכנ"ל הערה 42.

44*) ואפילו כשאין בו משום לשון הרע – ראה רמב"ם שם פ"ז ה"ה.

45) ועפ"ז יומתק גם הלשון, "מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל" – בחדא מחתא, ולא בבא בפ"ע, ואינו מספר בגנותו כלל. ולהעיד מרמב"ם הוצאה הנ"ל (הערה 5) שבכמה דפוסים וכת"י הוא כנ"ל, ואינו מספר בגנותו (מגנותו) כלל.

46) פ"א מ"ו.

47) ראה ב"ק ל, א. וראה נמוק"י שם. וראה גם הקדמת הרמב"ם לשמונה פירקים שלו. לקו"ש [המתורגם] ח"י"ז ע' 370.

48) ראה שם (הל' דעות פ"ז) ה"ז ואילך.

49) היינו לא שאינו מוכיח את חברו שהרי פשיטא שגם ת"ח מקיים הציווי הוכיח תוכיח את עמיתך (קדושים יט, יז) ובאופן המבואר ברמב"ם שם ה"ז ואילך – ובשו"ע אדה"ז סקני"ז ס"ז ואילך – אלא שנוסף ע"ז, ובעיקר – מבטל גנותו ע"ז שמלמד זכות עליו, ככפנים.

50) ערכין טו, ב. ובהנשטמן בערה הבאה.

51) ויק"ד שבעה ע"ה 30. וכ"ה בערכין שם לגירסת הב"ח (ראה פרש"י שם). ירושלמי פאה פ"א ה"א. רמב"ם הל' דעות פ"ז ה"ג. (ובכס"מ מציין לערכין). וראה שו"ע אדה"ז שם ס"ו.

52) ערכין שם. רמב"ם שם.

שעליו מדברים? הרי הוא לא השתתף בעבירה, ומדוע עליו לסבול?

ההסבר לכך הוא: הדיבור מבטא בגלוי ענין שהיה בהעלם (מחשבה).

ולפיכך, כאשר מדברים רעות⁵³ על הזולת, מביאים את הרע לידי גילוי, ועלולים להזיק למדובר⁵⁴. אילו לא היו מדברים על כך – ייתכן שהרע היה נשאר בהעלם ולא היה מביא לתוצאות השליליות.

והרי ישנו כלל, ש"מדה טובה מרובה ממדת פורעניות"⁵⁵, ואם דיבור בגנות הזולת משפיע ומוזיק לו, על-אחת-כמה-וכמה כך הוא במדה טובה, שכאשר מדברים על מעלותיו של הזולת, יש לכך בודאי השפעה טובה עליו, ועל-ידי כך מחזקים ומסייעים לו בעבודתו הרוחנית – מביאים לידי גילוי בפועל את הטוב שבו ואת מעלותיו⁵⁶.

1. לימוד זכות – גילוי הכחות הנעלים

וביתר עומק יש לומר: ניסוחו של הרמב"ם, "ולא בגנותו כלל" בא ללמדנו, שתלמיד חכם המקיים את "ודן את כל האדם לכף זכות" כראוי, מגיע לידי כך שאכן אין הוא רואה כלל גנות אצל חבריו.

כדי להבין זאת יש לבאר יותר את המאמר, ודן את כל האדם לכף זכות": אדמו"ר הזקן מבאר בהרחבה בתניא⁵⁷ את דברי חז"ל⁵⁸ "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" – "מקומו גורם לו לחטוא, להיות פרנסתו לילך

בשוק כו' ועיניו ראות...". לפי זה יש לומר שגם זה נכלל במאמר, ודן את כל האדם לכף זכות", שכאשר רואים שהזולת אינו נוהג כראוי, יש למצוא הצדקה לאי-אשמתו במעשה שלילי זה⁵⁹.

אמנם, הסבר זה מסיר את העונש והאשמה של חבריו בעשיית העבירה, ו"חובתו" בטלה – בכל זאת עדיין אין כאן זכות, מלשון וך – "דן... לכף זכות".

אך ההסבר לכך הוא: כאשר רואים יהודי, שהקדוש-ברוך-הוא מציב לפניו נסיונות גדולים, כדוגמא שלעיל, ש"פרנסתו לילך בשוק... ועיניו ראות...". הרי זוהי הוכחה שהוענקו לו לפני כן הכוחות הנעלים כדי להתגבר על נסיונות קשים, כי הקדוש-ברוך הוא אינו מבקש אלא לפי כוחם⁶¹.

"לימוד הזכות" איננו רק למנוע אשמת חבריו, אלא בכך מבטאים את צד ה"זכות" והמעלה של החבר, שיש לו כוחות נעלים, עד כדי כך שביכולתו להתגבר על נסיונות קשים כל כך.

וזהו המשמעות הפנימית של "והר"י^{61*} דן את כל האדם לכף זכות" – כאשר יהודי מלמד זכות על זולתו, הוא מגלה ומבטא את הכוחות הנעלים הטמונים בו, כך שיוכל גם בפועל להתגבר על הנסיונות וה"גנות" תבטל⁶².

וזהו כוונת דברי הרמב"ם, שתלמיד חכם "דן את כל האדם לכף זכות מספר בשבח חבריו

(59) במפרשי המשנה (אבות פ"א שם) פי' (ע"פ שבת כ"ג, ב) שכונת המשנה למעשה שאפשר לפרשו שה' מעשה טוב או מעשה רע – שצריך לדנונו לכף זכות, שלא נעשית עבירה אלא נתכונן (וה' מעשה) לטובה. אבל מזה מובן, לכאורה, שגם אם ברור שנעשית עבירה, עכ"פ צריכים לדנונו לכף זכות, למצוא טעם ולימוד זכות שלא ה' אשם בזה (מלבד אם הוא רשע מפורסם – ראה הרמב"ם, רבינו יונה ועוד שם), ככפנים.

(60) שאינם ברשותו של אדם (בי"ד פס"ז, ג. תנחומא תולדות יא. וראה נדרים לב, רע"ב ובר"ן פי' ורא"ש שם).

(61) במד"ב פי"ב, ג.

(61*) כהלשון באבות שם.

(62) אלא שאדה"ו בתניא שם לא הביא מרז"ל ה"ו דן את כל האדם לכף זכות, כי בעיקר בא לבאר איך שכ"א צריך לקיים, וה"ו שפל רוח בפני כל האדם" (אבות פי"ד מ"א). אלא שישל שבחו שאדה"ו הביא וביאר ענין הג"ל בתניא בזה גופא דן סוג זה של אנשים לכף זכות, והיינו שגילה הטוב גם בקל שבקלים (ככפנים).

ה"קטנים" עד כדי "להזהיר", שהטוב שבהם יאיר ויבהיק בהם.

לפי זה יובן מדוע מופיע כאן דוקא הביטוי "אמור", ולא "דבר": ההבדל בין "דיבור" לבין "אמירה" הוא, שהדיבור הוא לשון קשה⁶⁹, התעסקות וטיפול בשבירת הרע, ואילו "אמירה" היא לשון רכה⁷⁰, והכוונה היא להשפעה על ידי גילוי הטוב של הזולת כך שהרע יבטל מאילו.

ח. "אמור" – "לכתחלה אריבער"

לפי כל האמור לעיל יובן הקשר של ההוראה הנלמדת מ"אמור" אל הרבי מהר"ש, אשר יום הולדתו, ב' אייר, חל בשנים מסוימות⁷¹ בשבוע של פרשת אמור:

ידועה אמרתו של הרבי מהר"ש⁷²: העולם אומר שכאשר אי אפשר לעבור מלמטה, צריך לדלג על המכשול מלמעלה⁷³, ואני סבור שצריך מלכתחלה לדלג מלמעלה ("לכתחלה אריבער"): אחד ההבדלים בין "מלמטה" לבין "לכתחלה אריבער" בעבודת ה' הוא:

"מלמטה" – הכוונה היא שמתעסקים עם ה"מטה", מתגברים על הענינים השליליים עד שמבטלים אותם על ידי עמל ויגיעה, ואילו המשמעות של "לכתחלה אריבער" היא, שמלכתחלה מתחילים מלמעלה, ומוסיפים בטוב עד כדי כך, שהרע נחלש ומתבטל מאילו.

וזהו האופן של "אמור", כדלעיל, שבאמצעותו מבטלים את הענינים השליליים של היהודי בדרך של "לכתחלה אריבער".

וכאשר נוהגים באופן כזה, שהוא טוב לשמים וטוב לבריות, הרי זו ותפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם⁷⁴, ויותר מכך

(69) מכות י"א, רע"א. ספרי ופרשי בהעלותך י"ב, א.

(70) מכליתא ופרשי יתרו י"ג, ט. ספרי ופרשי בהעלותך שם.

(71) ולהעיר שבשנה זו (תשד"מ*) נתמלאו מאה וחמישים שנה מיום הולדתו.

(72) אגרות קודש אדמו"ר מהר"י"ץ ח"א ע' תר"ו.

(73) וראה אה"ת מג"א ע' ב"ש. ישע"ל ע' רפח (ס"ס"ב).

(74) לשון המשנה אבות רפ"ב.

(* ענת הרצאה לאור של שיחה זו בפנס הראשונה המ"ל.

ולא בגנותו כלל": תלמיד חכם אמיתי אשר "דן את כל האדם לכף זכות" הופך בסופו של דבר את "גנותו" של חבריו ל"זכות": בראותו את נסיונותיו הקשים של חבריו הרי הוא מגלה את כוחותיו הרוחניים העצומים, ובמילא הוא "מספר בשבח חבריו ולא בגנותו כלל".

ז. להזהיר גדולים על קטנים

וזהו ההוראה הנלמדת משם הפרשה "אמור" – שצריך להתמיד ולהרבות⁶³, באמירה של סיפור בשבח חבריו, של כל יהודי, גם בכך שצריך לדונו לכף זכות. ועצם אמירה זו משפיעה ופועלת, בדומה, כביכול, לדיבורו של הקדוש-ברוך-הוא שהוא מעשה, כך גם אמירה זו של יהודי בשבח של יהודי אחר מביאה לידי גילוי הטוב הגנוז בו⁶⁴.

הסבר זה מתאים לפירוש חז"ל⁶⁵ המוזב בפירוש רש"י, על תחלת הפרשה "אמור .. ואמרת" – "להזהיר גדולים על קטנים": "להזהיר" מלשון זוהר ואור⁶⁶. פירוש זה בא ללמד, שהאופן שבו צריכים הגדולים לעסוק בהשפעה על הקטנים⁶⁷ – כולל "גדולים" ו"קטנים" בדרגתם בעבודת ה' – כדי למנוע מהם מעשים בלתי רצויים, אינה כל כך על ידי טיפול ברע (כציווי שרק השמאל – יד כהה – דוחה⁶⁸), אלא באופן של "להזהיר" – זוהר ואור, ימין מקרבת⁶⁸, על ידי גילוי הטוב הפנימי הקיים אצל

(63) ובלבד שלא ירבה יותר מדאי (ש"ע אדה"ו שם ס"ב"ג. ו"ז).

(64) ע"פ מובנת השייכות לימי הספירה (דפ' אמור קורין בכל שנה בימי הספירה), כי "בין פסח לעצרת .. מתאבלין על כ"ד אלפים מתלמידי רע"ק שמתו בימים הללו" (ל' אדה"ו ב"ש"ע א"ח סת"צ"ג ס"א) שמתו, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה" (יבמות ס"ב, ב). ואמרו (שם) שמתו במיתת אסכרה, דאפשר דכ"א דיבר לשון הרע וה' מספר בגנות חבריו וסימן ללשון הרע אסכרה כדאמרינן כו" (תד"א"ג מהר"ש"א שם). ולכן בימי הספירה באה ההוראה ד"אמור" – לספר בשבח חבריו, כנ"ל.

(65) יבמות ק"ד, סע"א.

(66) ראה סה"מ תש"ח ע' 240.

(67) ראה לקי"ש [המתורגם] ח"ו ע' 158 ובהערות שם.

(68) סוטה מ"ז, א (וראה עיון יעקב לע"ז שם). סנה' ק"ו, ב.

(* ועד"ז פי' באבות דר"ג רפ"טו' בפי' מאמר ר"א (אבות פי"ב מ"ז), ויהי נכבד חברך חביב עליך כשלך": נשם שאין אדם רוצה שיהא שם רע על כבודו כך כו'.